

KARJAL ŽURNUALU

1/2019 Kevätkuu 1€

KKS:n
hallituksen jäsen

Eero Rantala

siirdyi
tuonilmazih 5.2.2019

Eero menehtyi vuottamat-
tomah voimattomuuskohta-
vukseh Helsingis. Häi oli
77-vuodehine. Eero Ran-
tala oli meijän seuran
hallituksen jäsen vuvves
2006 algajen. Hänen pa-
nos KKS:n da karjalan kie-
len i kul'tuurin hyväkse oli
poikkeuksellisen huomata-
tavu.

Ole iguzeh mustettu!

"Ratk' taivaasa, ratk' taivaasa /

Taito täydellinen, /

Siell' saam' Jumalan nähätä, /

Niinkuin on oleväinen: /

Kasvoista niin kasvoin, /

Kasvoista niin kasvoin, /

Herra Zebaoth!"

Lauri Luukkonen

Piäkirjutus 12.3.2019
Pertti Lampi

Mindäh Karjalan Kielen Seurua da sen elvytysruaduo vastustetah?

Monet meijän jäsenet ollah viime aigoinnu kyzetty minul, mindäh mei-
jän ruaduo tozi azies vastustetah, ku uuttu tulostu luajitah kogo aijan
da kai dieluo kaččojat voijah nähtä sen? Kyzytät i sežo monet ulgopuoli-
zet diivuijah yhteltiedy, mindäh erähät karjalankielizet da yksi karjalazien
yhtistysgi ruatah muga aktiivizeh seurua vastah? KKS:n ruaduo da johtajii
moititah alalleh internetas, enne kaikkie somes – da puaksuh ylen julgieh
luaduh. Eräs karjalazien seuru on levittänyh vastuksen sežo Opastus- da
kul'tuuruministerstvah työndämäl sinne kirjastu, kudamis on viäriä tieduo
seuras. Niilöin tarkoitus on olluh vahingoittua Karjalan Kielen Seurua da
hätkestyttä abudengoin maksomiärävysty. Jälkimäzin häirivönlujinduyri-
tys netas on olluh kielastusuudine, kudamas vihjatah, ku seuran sekretarin
työnnytyt sähköpoštuviestit voijah olla hakkerin työnnytyt da viestin avu-
ajan tiedokoneh voibi puuttuo hakkerin haldivoh!

Misbo täs ruavos tozi azies on kyzymys? Olen ruadanuh karjalazien yh-
teizölöis vuvves 1975 lähtijen. Karjalazien järjestölöis on olluh kogo
aijan kaksi liiniedy. Laidukonservatiivizet aktivistat da yhtistykset ollah sidä
mielidy, ku karjalazet ollah enne kaikkie suomelazet, kudamil on silleh hoi-
jettavua da musteltavua karjalastu perindehty. Monil on olluh sežo moine
mieli, ku karjalazus häviev vähitellen kogonah. Uvvistusmielizet aktivistat
da yhtistykset sen sijah duumajah, ku karjalazus eläy sežo tulies aijas da ku
karjalazet ollah enne kaikkie karjalazet no sežo suomelazet.

Uvvistusmielizien karjalazien ruavon perusduumu on olluh jo 1970-lu-
vul algajen se, ku kiely da kul'tuurua pidäy elvyttä da kehittä nygö-
zeh i tulieh aigah näh. Tämä käzitys on lujendunnuh 1990-luvul Europan
Nevvoston hyväksyttyy kaksi vähembistösobimustu. Niilöin mugah kar-
jalazet ollah rahvahalline vähembistö da karjalan kieli on rahvahalline vä-
hembistökieli. Vaiku mennyöh aigah tuijottajat karjalazet ollah pyzytty omal
perindehellizel liinil da ollah aktiivizeh vastuttettu uvvenluadustu ruaduo.
Vastus on olluh ylen luja Karjalan Liitos da Bomban karjalazes hierus, ku-
damis allettih nygyaigastu taido- da kul'tuururuaduo 1980 da 1990-luguloil.
Nenga sitgi huolimattah, ku nuo hankehet oldih ylen tundietut da kannat-
tetut kogo muas. Myöhembäh kohtakse otettih vuvvennu 1995 perustettu
KKS. Laidukonservuatoroin hyökkävykset seurua kohtah ainos vie jatku-
tah, hos seuru puaksuh on sanonuh, ku on tahtokas yhteisruadoh.

Karjalankielizil on vastustajua sežo Suomen ulgopuolel. Nämät hakkerit
da trollit ollah ainos vai luajittu häirivö seuran verkkosivuloil da ruada-
jien sähköpoštis turvuruadolois huolimattah. Täs on roinnuh äijy ylimä-
rästy vaivua ruadajile i sežo seuran ruavole. Meijän sellitetty sidä kuspäi
hyökkävykset tullah, ellendimmö, ku jället viettih Kitaih. Emmo yhtelläh
usko, ku viäryniekat ollah kitailazet.

Karjalan Kielen Seuras toivotah, ku järgi suas voiton da kai mahtollizet
karjalankielizet tuaste taldas kerale yhtehizeh ruadoh. Nengozel pie-
nen vähembistöl maksau ruadua yhteisruaduo, hos kaikkis dielölöis ei ainos
olla samua mielidy. Tädä vuajitah sežo kielipoliitiekas vastuajat virguniekat
da poliitikatgi.

KŽ 1/2019

Täs noumeras:

KKS:n hallituksen jäsen

Eero Rantala siirdyi tuonilmazih 5.2.2019

Piäkirjutus: Mindäh Karjalan Kielen Seurua da sen elvytysruaduo vastustetah?

Sarjukuva Vot gu olizi tottu...

**Anuksen muuzik-
kufestivaali kučču
heinykuus**

**Alguperäzen rahva-
han kuolii kieli nouzi
kannatetukse Uvves-
Zealandies**

**Paikannimet keräjä
Nimisampo-palvelu
on avavunnuh netas**

**DLDP:n ruadoinstru-
mentat ollah nygöi
nettusivuloil**

**Karjalan kielen loitto-
nopastuseksperimen-
tu on suurennuh**

Kevätkuun runoloi

**Väitöskirju
rahvahanliečhtii-jos
1800–2000 -luvul**

**Lapsienkniiga Uar-
reh peitos on piässyn
ilmah**

**Tule sinägi vuvven
2019 Karjalazeh lu-
vendukodvazeh!**

Pertti Lampi

Sarjukuva Vot gu olizi tottu...

Anuksen muusikkufestivaali kučču heinykuus

Muusikkufestivaali pietäh tuaste Anuksen 31.7.–3.8.2019. Matka Ärrä järjetäy sinne pakietumatkan turistuavtobusal Suomes läbi. Matkan hindu on nenga 340 euroo. Sih kuuluu kulletukset, matkanjohtajan palvelemizet,

fatierale panemizet kahden hengen pertilöih, piäzy kaikkih konsertoih da pidolöih sego täyzihoido juomizienke. Hinnan perustehennu on 30 ozanottajua. **M**atkal kuundelemmo aduzis konsertois, ezimer-

kikse Videlen vahnainkoil, kul'tuurutaloin augivol sego ruopaszualas i pajatammo yhtesgi. Meil on mah-to tunnustuo ezimerkikse sežo Karjalan kielen kodih Vieljärvel, yhtyö Il'p'an päivän pruazniekkah Suures Selläs da kävvä Aleksanteri Syväriläzen manasterih. Ohjelmah voijah luadie muutoksii tahtoloin mugah.

Ližätieduo suat: **Antti Koski**, tel. + 358 500 712 903 libo a.koski@netikka.fi <https://aunuksenmusiikki-festivaali.com/>

Lähteb: Antti Koski

Alguperäzen rahvahan kuolii kieli nouzi kannatetukse Uvves-Zeelandies

Moni maori maltau maorikse vaiku kul'tuuruozutuksien pajoloin da kul'tuuruperindehsanaston verran, ga jogapäiväzet paginat ei menestytä. Uuzi-Zeelandii ozuttau maailmale mallii alguperäzen rahvahan kielten hoidamizes. Muun alguperäzen rahvahan kieli maori oli varavos hävitä kogonah da Unescon mugah se viegi on pahas tilas olii. Kielyd kannatetah yhtelläh ainos vai enämbän nuoret roinduperiä myöte maorit da sežo moizet nuoret, kudamil ei ole maori-tagaperiä.

Uvves-Zeelandies anglien kieli oli vie erähii vuozii tagaperin tävvelleh jättämäs syrjäh maorin kielen. Maorilois enne kaikkie vahnat ristikanzat paistih maorikse. Nygözet keski-igähizet mustetah, ku školos voidih nakazie maorikse pagizemizes da vahnembii rohkattih pagizemah omile lapsile anglien kielekse.

–Lapsennu da enne kaikkie neijistämis- da brihastamisigäzenny minul oli huigei omua roinduperiä da opiin peittä sen. Nygöi olen ylbei sit, ku olen maori, sanelou **Amiria Puia-Taylor** STT:le.

Aucklandas eläi 30-vuodehine Puia-Taylor on ottanuh ihan nygöi ičelleh maorinaizien perindehellizen leugutatujirouhkan. Hänen käzien tatujirouhkat sanellah vahnembien suguloin starinua. Praroditel'at opastettih hänele maorin kielen da kazvatettih hänes maorin, ga naizen vahnembat paistih omile lapsile vaiku anglien kielekse.

–Smietin rozatatujirouhkua hätken sendäh, ku se on muga nägyi. Olluzin ezimerkikse kljientanpalveluruavos, en olis varmah ottanuh rozatatujirouhkua. Maoriloin stuatussu on kohendunnuh, ga vie on alendamistugi, Puia-Taylor sanou.

Piämiäry on: maorin kieli kaikkih školih

Maorin kielkursien kannatus kazvau kogo aijan. Nen-ga nelländes muun perusškolis tariččou maorin kielin opastustu. Valdion piämiäränny on suaha maorin kielin opastustu kaikkih valdivon školih ei myöhembä vuottu 2025. Suurin problemu on hädä opastajis, kudamat malte-tah maorin kielyd.

– Ylen äijis školis käytetäh opastukses maorinkielizii sanoi kui tervehtyksii, da kaikkis eziškolis opastutah ezimerkikse noumerot da värit maorikse sego pajatetah maorinkielizii pajoloi, kerdou maorikielikomissien johtai nevvonandai **Colin Feslier**.

Hänele ei ole mielyd myöte duumu maorin kielen pakollizes školaopastukses, hos vuitti vahnembis sidä vuadiugi.

– Maorikielikomissien piämiäränny on suaha maorin kielel hyväksyttävyy da elävy arren kieli anglien rinnale. Tilandeh on jo vägi hyvä, Feslier sanou.

Lähteb: Keski-Suomalainen / STT

Fotokuva: Keski-Suomalainen / Lehtikuva / Päivi Arvonen

Paikannimet keräjä Nimisampo-palvelu on avavunnuh netas

Suomelazet paikannimet keräjä **Nimisampo**-verkopalvelu avavui egläi. Palvelus voit kačella nimistyö kartoil, datannu da statistiekallizeh.

Sistiemu perustuu Kodi-mualazien kielten keskuksen digitalizekse muuttetuh Nimiarihiivah sego Muanmiäritändylaitoksen paikannimiregisträh. Nimi-

arhiivah on kerätty ristikanzoil 2,3 miljonua paikannimietieduo enäm suan vuven aijannu. Paikannimiregistras on 800 000 nimie.

Sistiemah on ližäkse liitetty Sotasampo.fi -palvelun luovutetun Karjalan kartoil enäm 30 000 paikkua da yhtysvaldalazen Getty-fondan historiellizien paikkoin enäm 4 miljonua paikannimie.

Palvelun lövvät: <https://seco.cs.aalto.fi/projects/nimisampo/>

Lähteh: Karjalainen / STT

DLDP:n ruadoinstrumentat ollah nygöi nettusivuloil

DLDP -projektu on nygöi suadu päätökseh. Projektan johtai **Claudia Soria** on työndännyh sellitykset DLDP:n luajittulois digitalizis ruadoinstrumentois, kudamat ollah pättävät enne kaikkie varaittavas tilas oljoih ga sežo muihgi kielih näh.

Ruadoinstrumentat ollah tämänluaduzet:

1)DLDP Survey andau ohjavoloi kielen digitalizen eloi-voiman tazon miäritämizeh. Projektas kaččelimmo Bretonan-, Sardinien-, Karjalan- da Baskin kieldy.

2)The Digital Language Survival Scale ozuttuu kui voit arvioija oman kielen digitalizen eloi-voiman da avuttuu sinuu planiiruimäh miärävölöi sinun kielen digitalizen käytön ližiämizekse.

3)The Digital Language Survival Kit- instrumentas on kannatustu sinun kielen digitalizen käytön ližiämizeh näh.

4)The online Training Programme on niilöih niškoi, kudamat tahtotah opastuo ližiämäh oman kielen nägyvytty internetas. Tämä ohjelmu sanelou sežo suadavannu oljoi instrumentois da sit mitbo meediet ollah pättävembät sego mittumih dieloloih maksau enzimäzikse syvetä.

5)The DLDP Roadmap sellittä tehnoougellizii da institutsienallizii vaigevuksii sego ezittä päätöksii sih kuibo kaikkien Europan kielten digitalistu käyttö vois levendiä.

DLDP:n SIVUT NETAS: <http://wp.dldp.eu/>

Lehtistöijoiutus Europan Parluamentas: <https://elen.ngo/2018/10/02/language-equality-in-the-digital-age-elen-calls-for-legislation-to-ensure-digital-development-for-lesser-used-languages>

Lähteh:Dr. Davyth Hicks European Language Equality Network (ELEN) Secretary-General

Karjalan kielen loittonopastuseksperimentu on suurennuh

Karjalan kielen loittonopastuseksperimentu on vuitti Karjalan Kielen Seuran allettuu **Karjalaine Škola** -programmua. Eksperimentu suureni loppusygyzyl, konzu seuru sai uvven karjalan kielen opastajan, jovensuulazen **Elena Kurren**. Opastettavannu hänel on enzimäzes kluusas opastui **Sina Burtsoff**, kudamal omas kodilinnas Helsingis ei vie ole oigevuttu da mahtuo suaja karjalankielisty opastustu.

Sinan tuatto **Ari Burtsoff** on paissuh Sinale karjalakse jo hänen roindas algajen. Konzu Sina ilmoitettih školah, hänen vahnembat pandih eččoankiettah, ku Sinan muamankieli on karjalan kieli. Hyö ližättih ankiettah sežo tahton, ku Sinale järjestettäs muamankielen opastustu.

–Niken ei ottanuh yhtevyTTY meih tämän jälgeh. Vuotin, ku suan ehkoi mittuzentah vastuksen, ga dielo unohtettih kogonah, sanou pahastunnuh Ari Burtsoff.

Karjalan Kielen Seuru oli jo hätken paissuh sih näh, ku karjalankielizil pidäs suaja opastuo omah kieleh aigazes kazvatukes da školas muga, kui suomen-, ruočin- da saamenkieliset suajah. Yhtelläh toiči ei ole roinnuh alallistu karjalan kielen školaopastusjoukkoo. Seuru algoi kevätkuus 2016 loittonopastuseksperimentan, kudaman aigua erähän perehen lapsii opastetah karjalan kieleh Skype-yhtevyksen kauti. Loittonopastajannu ruadai **Ilja Mošnikov** sanelou, ku eksperimentu on ozutannuhes hyväkse. Opastuksen perustannu Mošnikov on käyttänyh suomelastu muamankielen opastuspuanua.

– Urokoil olemmo ezimerkikse lugenuh karjalankielizii kirjoi, runoloi da kerdomuksii sego luadinuh kieliharjoituksii. Ližäkse olemmo kaččonuh da kuunnelluh lyhyzii karjalankielizii ohjelmoi, sanelou Mošnikov. – Opastus on olluh kogonah karjalakse sendäh, ku minun mieles on tärkei paista vaiku karjalan kieldy, ihan muga kui kielipezis.

Loittonopastuseksperimentah kerale tulluh Elena Kurki aksentiüruiččou Ilja Mošnikovan luaduh sidä, ku opastuskielenny käytetäh juuri karjalan kieldy. Urokkoi Elenal da Sinan on kaksi kerdua nedälis. Kurki sanelou, ku Sinan da hänen ičen mieles opastus Skypen kauti ozuttihes allus kummallizekse.

– Skype-urokoile hänel dai minulgi oli ezmäi ylen jygei. Lapsihäi ei ellendännyh, kuibo vieras t'outa pagizou tiedokonehes. Toizel urokal oli jo parembi, gu minä rubein piirdämäh žiivattoi da lugemah runoloi. Sina nygöi zavediu sanomah minun kel sanoi, da ičegi piirdäy bumuagal. Sina iče dai hänen vanhembat tahtotah paista karjalakse. Sehäi on paras dielo, Kurki iloičeh.

Sina iče on olluh opastuksen algamizes innostunnuh. Häi sanelou, ku tahtou parembah opastuo pagizemah da kirjuttamah karjalakse. Ezimerkikse karjalankielizien Muumikirjoin lugemine tunduu vie liijan vaigiekse, ga häi toivou, ku vie konzutahto lugou Muumiloi ihan iče. Uuzien sanoin opastumine sežo on vessel dielo.

– Jälgikerral opastuin sanan bošši, Sina löyhkäy hyväs mieles.

Karjalan Kielen Seuru ečči alalleh karjalan kielen opastukseh tahtokkahii perehii libo opastajii ymbäri Suomen. Enzivuorozennu piämiäränny on perustua karjalan kielen opastusjoukkoloi školih, ga sežo loittonopastamistu kodiloih opitah järjestiä.

Tekstu: Heini Karjalainen, Fotokuva: Ari Burtsoff

Kevätkuun runoloi

Muga vägevy
tuuli ildupäiväl, što
nuorel miebelgi
luuloi čablou. Ozaksse
oma kodi on lähäl.

Kirjutukses bumuagal
mainittih puuloin lehtet
da järven vienpindu da kašl'at
da buondes
da kaikenmostu linduu

da ristikanžu
kudai oli yksinäh,
onnuako vähäzen
i yksinäine.

En tiiä saneltihgo sit
miehes vai naižes.

lekarsvoi
dengua
ruadopaičkua
ruavottomusabuu
ankiettoi
suomekse da ruočeksse
kirjutettuloi tiijoittehii
uskalduksii
vällänajain puolendamistu
sidovumuksen andamistu
i hos midä
valdivo prižmij minuu
valdivospäi prižmimäh

Enne kai oli
toiz'in, smietin da kačon
päiväženlaskuu.
Problematgi tunnuttih
jygielöil toiz'eh luadub.

Ei nimittumua
mahtuo meile anneta –
myö uskoimmo sen.
Prosti, gu iče uskoin
enämbi migu sinä.

Lauri Luukkonen

Väitöskirju rahvahanliečhtii- jos 1800–2000 -luvul

Petroskoin valdivon-
yliopiston baltiekkumerensuomelazen filolougien laitoksen johtai **Tatjana Paškova** kiinnitti mielty karjalankielizih voimattomuksien nimih da niilöin hoidokeinoloih. Häi tutki karjalastu rahvahanliečhtieduo kuu-zi vuottu da luadi kerävynnyös ainehistos väitöskirjan.

Petroskoin yliopiston dotsentu Tatjana Paškova uskou, ku vahnat karjalazet keinot voimattomuon parandamizekse toinah ruattas hyvin nygögi.

Histourien douhturi Tatjana Paškova sanelou, ku hänen piämiäry oli sellitiä mittumii nimii voimattomuksis käytettih Ven'an eri čuril eläjät karjalazet da kui hyö liečittih vaivoi enne i kuibo hoijetah niilöi nygöi. Paškova tahtoi sežo suaja selgevytty taidiloin nimien i hoidometoudoin muutoksis.

Paškovan mugah vuitil voimattomuksis on karjalaine alguperä. Tiijon voimattomuksis karjalazet ollah yhtelläh suadu nuaburis elänyzil ven'alazil da suomelazil.

–Ezimerkikse ven'alazen dospeška -tavvin tiettih vaiku Tihvinän alovehen karjalazet, sellittäy Tatjana Paškova da ližiäy, ku taidiloin nimet ollah lujah si-voksis rahvahankul'tuurah da -perindehah.

Paškova on jullannuh sežo enäm 40 kirjutustu karjalazis voimattomuksis da niilöih liittyjis kerdomuksis i perindehellizis hoidokeinolois.

Lähteb: Marina Tolstyb,
Karjalan Sanomat

Lapsienkniiga Uarreh peitos on piässyn ilmah

Karjalan Kielen Seura on vasta piästän ilmah *Uarreh peitos* -lapsienkniigan. Kniigan on toimitan **Katerina Paalamo**, da kniigan kuvazet on luadin **Sulo Palovuori**.

Kniigan suarnat ollah piäaziessa **Marjatta Mäkäräisen** da **Saara Tuovisen** kiännetyt. Kiändäjät ollah lapsena kuuldu i omassa suvussa sanelduloi starinoi. Niistä erähie on muisseldu täh kniigah. Rahvahan zuakkunoin lizäksi kniigassa on dai tundiittuloin kirjuttajien kirjutettuo suarnua. Kiändäjät ollah kiännetty suarnat omilla Suojärvellä paistuloilla paginaluaduloilla.

Kniigassa on suarnua keriloaduzista tiemoista, a vielä ečitäh i peitossa olijuu uarresta. Jälgrimäin äijissä suarnoissa on peitossa neuvo libo viizahus, kumbane pidäy ečcie.

Lugiekkua lapsilla, bunukoilla da kaikilla, ket ugoditah kuundelemah!

Kniigua voibi ostua [KKS:n verkkolaukasta](#), da sen hin-da on **15 euroo**.

Teksta: Katerina Paalamo

Tule sinägi vuvven 2019 Karjalazeh luvendukodvazeh!

Karjalazen luvendukodvazen tarkoituksennu on suaja karjalan kielen pagizijoi, suvaiččijoi da opastujii lugemah kirjalližuttu karjalan kielel. Luvendukodvazeh voit otua ozua lugemal kirjoj hos mil karjalan kielen murdehel.

Luvendukodvaine on 10-kohtaine, da kohtis mainitut kniigat voit lugie hos mittumas jälletykses. Vuvven aigua jullatah ližiä tieduo niilöih lugoijih näh, ket innostutah luvendukodvazeh enämbäl. Kirjoinnu pietäh ezimerkikse karjalankielizii kaunekkirjoj, tiedokirjoj da lapsienkniigoi. Kirju ei pie olla vältämättäh painettu, da iänikirjatgi sego internetas jullatut tekstat piätäh tämän luvendukodvazen kniigoikse. Sähközes muvvos olijuu lugemistu lövvät paiči muudu Karjalan Kielen Seuran avvonazes [verkkokirjastos](#). Ližiä lugiettavua voit tilata [KKS:n verkkolaukas](#).

Luvendukodvazen tarkoituksennu on ližätä mielenkiinduo da innostustu karjalankielizis kirjois, ga vältäjien ylimäärästy stressua. Musta, gu ei jogahistu sanua pie vältämättäh tiediä-tundie. Ollou mitah sanan libo virkehien merkičys ellendämätöi, voit ečcie tieduo [sanakirjois](#).

Karjalazen luvendukodvazen verdavusjoukonnu on [Facebook-luvendupiiri](#). Luvendupiiris voit paista ellendämättömien sanoin da virkehien merkičyksis sego jagua iččes luvendukogemustu muijien joukkoh kuulujenke.

Karjalaine luvendukodvaine 2019:

1. Kirju, kuduun nimes mainitah mitahto elätti
2. Kirju, kuduun nimes on sinun mieles čoma kanzi
3. Runokniigu
4. Kniigas on äijän kirjuttajan kirjutustu
5. Kirju, kuduun tapahtumat sijoitutah suarnumuailmah libo toizeh muah
6. Mustelmukniigu
7. Kirju, kudai on piästetty ilmah vuvvel 2018
8. Kirju, kuduun nimes on yhtyssana
9. Lapsienkniigu
10. Kirju, kuduun nimes on paikannimi, ezimerkikse hierun, linnan, muan, järven nimi

Kaikkien luvendukodvazen suorittannuzien kesken arvotah hyväččäzii kirjupalkindoloi. Arvondoih voit otua ozua täyttämäl da työndämäl [luvendukodvazen sivuloi](#) olijan ankietau poštači libo sähköpoštači 15.12.2019 sah.

Poštuadressi: Karjalan Kielen Seura, Pohjoiskatu 6, 80100 Joensuu.

Sähköpoštuadressi: heini.karjalainen@karjal.fi

Jua omua luvendukogemustu somes: #karjalaineluvendukodvaine #luvekarjalakse.

Tekstu da kuva: Heini Karjalainen
Karjalakse kiändänyb: Natalia Giloeva

